

дивска, Сливенска, Ст.-Загорска, Варненска, Русенска, Шуменска, Бургаска, Търновска и др. Въ всичките тѣзи околии градското население има проценти три и четири пѣти по голѣми отколкото селското. Така напримѣръ, въ Шуменската околия релативния брой на грамотното градско население*) достига до 33.04 /₁₀₀, а на селското — 8.63% т. е. четири пѣти по малко; въ Пловдивската околия степенята на грамотността въ градското население възлиза на 35.75 /₁₀₀, а въ селското — 12.22% — почти три пѣти по малко; въ Бургаска околия процента на грамотните граждани (мъже и жени) е 35.78 /₁₀₀, а този на селяните — 8.71 /₁₀₀, т. е. четири пѣти по голѣми, и така нататък.

2. Въ най грамотните околии влизат тѣзи околии, гдѣто е имало извѣстни градове, въ които училищата сѫ били въ цвѣтуще състояние още прѣди освобождението. Тукъ попадат околните: Котленска, Габровска, Търновска, Пловдивска, Сливенска, Ст.-Загорска, Тръвненска, и пр. и пр., въ градовете на които е имало български училища още прѣди 60 и повече години.

3. Околните, въ които релативния брой на грамотните е най малък, сѫ всичките ония населени съ Турци, които заемат цѣлия сѣвероисточенъ кѣтъ на Княжеството и околните, които обхващат сѣверозападната част на Сѣверна България, на западъ отъ р. Искръ. Къмъ първата група принадлежатъ околните: Аккадънарска, Куртъ-Бунарска, Кеманларска, Балъ-Бунарска, Новоселска и пр. и пр., въ които, може да се каже, че процента на грамотността въ всѣка една отъ тѣхъ, бива толкова по малък, колкото повече участвуват Турците въ състава на населението имъ и обратно, т. е. степенята на грамотността на населението въ тѣзи околии се намира въ обратно пропорционално отношение съ числото на турското население въ тѣхъ. Причината на това е, че въ турските училища, които въ казаните околии ги има сравнително доста много и се посѣхватъ отъ значително число дѣца, се обърща главно внимание отъ ходжите на религиозното възпитание, а не и на образованието. Къмъ втората група спадат околните: Бѣлоградчикска, Фердинандска, Берковска, Искрецка, Бѣлослатинска, и пр. и пр., въ които слабата грамотност на населението, което макаръ исклучително Българско, се обяснява съ това, че въ тѣхъ, както и въ околните: Восилградска, Рупчоска, Овчехлъмска, Каваклийска, Къзълъ-Агачка и др., просвѣщенето въ турско време е било съвършено слабо, вслѣдствие на това, че тѣ сѫ били усамотени отъ всѣкакво почти съобщение съ външния свѣтъ и жителите имъ сѫ се занимавали почти исклучително съ обработването на земята.

*) Въ привѣдената горѣ таблица за градско население е взето населението само на общините признати за такива (градски) отъ Народното Собрание, а именно: Айтосъ, Анхияло, Месежрия, Бургасъ, Созополъ, Карнобатъ, Балчикъ, Варна, Добричъ, Провадия, Бѣлоградчикъ, Видинъ, Кула, Вратца, Орѣхово, Дупница, Кюстендилъ, Радомиръ, Ловечъ, Тетевенъ, Троянъ, Берковца, Ложъ, Фердинандово, Карлово, Калоферъ, Сопотъ, Клисюра, Станимака, Пловдивъ, Плевенъ, Полово, Разградъ, Бѣла, Руссе, Тутраканъ, Никополъ, Свищовъ, Габрово, Севлиево, Силистра, Каваклий, Котелъ, Сливенъ, Ямболъ, Орхане, Златица, Пирдопъ, Етрополе, Копривница, Самоковъ, София, Казанлъкъ, Нова-Загора, Стара-Загора, Чирпанъ, Ихтиманъ, Панагюрище, Пещере, Брацигово, Т.-Пазарджикъ, Врѣзникъ, Трънъ, Цариградъ, Гор. Орѣховца, Лѣсковецъ, Дръново, Елена, Тръвна, Търново, Борисовградъ, Харманлий, Хасково, Ески-Джумая, Нови-Пазаръ, Османъ-Пазаръ, Прѣславъ и Шуменъ; всичко 78 населени мѣста